

KARTULISORT 'ANTI'

M. Koppel

Aretuskäik

1972. aastal saadi N. I. Vavilovi nimelisest Üleliidulisest Taimekasvatuse Instituudist ristluskombinatsioonist ((*Solanum demissum* × *S. infundibuliforme*) × 'Vega') × 'Unikat' pärinevat kartuli botaanilist seemet. Samal aastal kasvatati seemnetest seemiktaimed, mis nakatati infektsioonilisel foonil lehemädanikutekitaja *Phytophthora infestans*'i kohalike tüvede suspensiooniga. Säilinud taimi kasvatati kasvuhoones savipottides ja nende hulgast valiti saagikuse alusel aretis R 9601-72.

1974. aastal tehti ristamine R 9601-72 × 'Bellona', selle kombinatsiooni seemiktaimede hulgast valiti peale lehemädanikutekitaja suspensiooniga nakatamist infektsioonilisel foonil aretis R 2648-75.

1978. aastal nakatati infektsioonilisel foonil lehemädanikutekitaja suspensiooniga aretise R 2648-75 isetolmlemisest saadud seemiktaimi ja valiti aretis R 513-78.

1983. aastal tehtud ristamisest R 513-78 × 'Super' saadud seemiktaimed nakatati 1985. aastal infektsioonilisel foonil lehemädanikutekitaja suspensiooniga ja valiti aretis R 146-85.

Aretis R 146-85 ('Anti') oli aretusaias aastatel 1986-88 ja eelvõrdluskatsetes 1989-90. Põhivõrdluskatsetes (1991-94) võrreldi teda hiliste kartulisortidega 'Ando' ja 'Sarme'.

Riiklikus registreerimis- ja sordivõrdluskatsetuses oli 'Anti' aastatel 1995-96 ja 1997. aasta alguses otsustatakse tema sordilehte võtmine.

Morfoloogiline iseloomustus

'Anti' on hiline toidukartuli sort. Taim on keskmise kõrgusega, poollaiuva kasvukujuga. Mahapandud mugulad idanevad mõnevõrra kauem ja taimed on kevadel aeglase algarenguga. Seetõttu tuleks 'Anti' mugulaid eelidandada. Varred on keskmise jämedusega. Hõredad lehed on keskmise suurusega. Antotsüaanvärvus puudub kõigil taimeosadel või on väga nõrk. Väikesed valged õied on koondunud suurtesse õisikutesse. Öitsemise intensiivsus on madal, marju esineb väga harva. Mugulad on ümarovaalsed, kergelt lapikud, silmad keskmise sügavusega. Mugula koor ja sisu on kollased. Valgusidand on kooniline, keskmise suurusega, tugevalt karvane, nõrga punaviolette värvusega.

Majanduslikud ja bioloogilised omadused

Mugulasaak. Nelja aasta (1991-94) keskmisena Jõgeva Sordiaaretuse Instituudi põhivõrdluskatsetes oli 'Anti' mugulasaak 36,4 t/ha, olles suurem standardsortide 'Ando' (30,0 t/ha) ja 'Sarme' (29,2 t/ha) saakidest (tabel). 'Anti' paistis kõrge saagikusega silma ka aastatel 1995-96 korraldatud riiklikus sordikatsetuses.

Saagi struktuur. Aastate 1991 ja 1992 keskmisena oli 'Antil' pesas 8,6 mugulat, mis on suurem mõlemast standardsordist. Põhivõrdluskatsete keskmisena oli 'Antil' kaubalisi mugulaid saagis 94 %, mis on võrdne 'Andoga' ja suurem kui sordil 'Sarme'. Aastatel 1992 ja 1993 määrati mugulasaagi fraktsioonilisus. Sordil 'Anti' oli suurte mugulate (>55 mm) osatähtsus keskmisena 44 %, mis on suurem kui standardsortidel. 'Anti' mugulad on küllalt ühtlase suurusega, saagis puuduvad liialt suured mugulad. Seemnefraktsiooni ja väikeste mugulate osatähtsus 'Anti' saagis oli väiksem kui standardsortidel.

Mugulate vigastuvus. Mugulate sisu elastsuselt on 'Anti' võrdne standardsortidega. Mugulate vigastuvust iseloomustav pendliindeks oli 'Antil' keskmisena 32, 'Andol' – 32 ja 'Sarmel' –30.

Tärglisesisaldus. Mugulate tärglisesisaldus oli 'Antil' keskmiselt 13,8 %, mis on madalam kui standard-sortidel 'Ando' ja 'Sarme'. Mugulate tärglisesisaldus jäi eriti madalaks märgadel ja külmadel sügistel ning varajase ülevõtu korral. Tärglise kogusaagilt ületas 'Anti' aga standardsorte.

Kulinaarsed omadused. 'Anti' maitse (6,5 palli 9-pallilises skaalas) oli põhivõrdlusaastate keskmisena praktiliselt võrdne standardsortide maitsega. 'Anti' mugulatele on iseloomulik mõnevõrra magus maitse.

Toorlõigud ja keedetud mugulad seismisel ei tumenenud. Suure suhkruisalduse tõttu ei sobi 'Anti' mugulad krõpsude ega friikartuli valmistamiseks.

Haiguskindlus. 'Anti' on Valgevene Taimekaitse TU Instituudi hindamiste põhjal vähikindel. Kuid ta on vastuvõtlik kartuli-kiduussi nakkusele. 'Anti' nakatub lehemädanikust vähem kui senine lehemädanikukindlam sort 'Ando'. 'Anti' oli mõlemast standardsordist parema mugula-pruunmädaniku ja hariliku kärna kindlusega. 'Anti' mugulad on hea säilivusega, ühelgi aastal ei ole olnud probleeme tema mugulate mädanemisega. Haiguskindluselt märgmädaniku ja varrepõletiku suhtes on 'Anti' võrdne 'Andoga', kuid parem 'Sarmest'. 'Anti' puuduseks on nakatumine mosaiigiviirustesse, kuid see ei vähenda oluliselt tema saagikust.

Tabel. Kartulisordi 'Anti' katseandmed põhivõrdluses Jõgeval nelja aasta keskmisena (1991...1994)
Data of the yield of the potato variety 'Anti' at Jõgeva on average of 1991...1994

Näitaja <i>Character</i>	Ühik <i>Unit</i>	Sort / <i>Variety</i>		
		'Anti'	'Ando'	'Sarme'
Mugulasaak / <i>Tuber yield</i>	t/ha	36,4	30,0	29,2
Kaubalisi mugulaid / <i>Marketable yield</i>	%	94	94	89
Mugulaid pesas / <i>Tubers per plant*</i>	tk	8,6	5,1	5,2
Ühe mugula mass / <i>Tuber weight*</i>	g	76	92	63
Fraktsioonilisus / <i>Fractions**</i>				
< 35 mm %	3	5	5	
35-55mm %	53	64	67	
>55mm %	44	31	28	
Tärklisesisaldus / <i>Starch content</i>	%	13,8	15,0	14,2
Tärklisesaak / <i>Starch yield</i>	t/ha	5,1	4,3	4,2
Maitse / <i>Taste</i>	palli/ <i>points</i> ^x	6,5	6,4	6,4
Haiguskindlus / <i>Resistances:</i>				
Lehemädanik / <i>Late blight</i>	%	20	38	48
Pruunmädanik / <i>Tuber blight</i>	palli/ <i>points</i>	8	7	5
Märgmädanik / <i>Soft rot</i>	palli/ <i>points</i>	6	6	5
Varrepõletik / <i>Blackleg</i>	palli/ <i>points</i>	6	6	4
Harilikkärn / <i>Common scab</i>	palli/ <i>points</i>	7	5	4

* aastate 1991-92 keskmisena / *average of 1991-92*

** aastate 1993-94 keskmisena / *average of 1993-94*

Kõigi palliliste hinnete puhul kasutati skaalat 1-9 (9 – parim maitse või suurim haiguskindlus) / *scale of 1-9 points was used (9 – the best taste or highest resistance).*

Kokkuvõte

Hiline kartulisort 'Anti' paistab silma oma hea saagi ja haiguskindlusega, ta on lehemädanikukindlam kui teised praegu sordilehel olevad kartulisordid. Hilise, lehemädanikukindla sordina võiks 'Anti' eriti hästi sobida talupõldudel ja individuaalaiamaadel kasvatamiseks.

Potato Variety 'Anti'

M. Koppel

Summary

The potato variety 'Anti' originated from the cross R 513-78 × 'Super'. 'Anti' was bred at the Jõgeva Plant Breeding Institute in the period of 1983-1994. 'Anti' is a table potato variety of late maturity. It has white flowers and yellow skinned oval tubers with yellow flesh. It has a high yield of uniform size tubers. The new variety is highly resistant to late blight and has good resistance to other main potato diseases.